

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ІНФОРМАЦІЮ СТОСОВНО СЕБЕ

Телешев С. П.,

*адвокат, аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Економіко-правового факультету Одеського національного університету
ім. І. І. Мечникова*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1905-8718>

E mail: steleshev@gmail.com

Телешев С. П., Визначення поняття права фізичної особи на інформацію стосовно себе.

Враховуючи стрімкий розвиток інформаційного суспільства, певну залежність людини від сучасного способу життя та, не встигаючих за постійно виникаючими новими видами фактичних правовідносин, застарілих норм права, юридична наука у сфері цивільно-правового регулювання інформаційних прав потребує певних змін, доповнень, введення нової термінології.

Одним із таких видів «нових» інформаційних прав є право фізичної особи на інформацію стосовно себе.

У своєму дослідженні автором проведено аналіз чинного законодавства України щодо існуючих прав фізичної особи на інформацію стосовно себе, здійснено порівняльний аналіз понятійного апарату законодавства США, Канади, Китаю, Австралії та ПАР із національними нормами щодо реалізації та захисту права фізичної особи на інформацію стосовно себе.

Автором визначено універсальне та узагальнююче поняття права фізичної особи на інформацію стосовно себе, його характерні ознаки як суб'єктивного права, які відповідають викликам сучасності та актуальним вимогам правової науки, формують уявлення про зміст цього права, та зроблені висновки про необхідність ретельного і поглибленого його вивчення та подальшого впровадження у законодавство.

Ключові слова: інформація, право на інформацію, інформація про фізичну особу, право фізичної особи на інформацію стосовно себе, персональна інформація, персональні дані.

Teleshev S., Definition of the ‘right of an individual to information regarding himself’.

The rapid development of the information society, a certain dependence of people on the modern way of life and not keeping up with the constantly emerging new types of actual legal relations, outdated rules of law, the legal science in civil law regulation of information rights requires some changes, improvements, adding of the new terminology.

One of these types of “new” information rights is the right of an individual to information regarding himself.

In this research, the author analyzes the current legislation of Ukraine on the existing rights of individuals to information regarding themselves, does the comparative analysis of the conceptual legal framework of US, Canada, China, Australia and South Africa with national standards for the implementation and protection of individuals’ rights to information regarding themselves.

The author defines a universal and generalizing concept of the right of an individual to information regarding himself, its characteristics as a subjective right that meet modern challenges and current requirements of legal science, form an idea of the content of this right, and draw conclusions about the need for careful and in-depth studying of this type of right and further implementation it in the legislation.

Key words: information, right to information, information about an individual, the right of an individual to information regarding himself, personal information, personal data.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, не зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій та всеохоплюючу інформатизацію, існує висока понятійна дисперсність різних видів прав фізичних осіб, які так чи інакше стосуються інформації. Це по суті роздробило національне законодавство, яке регулює реалізацію та захист прав фізичної особи на інформацію стосовно себе, на численну кількість різно-

манітних нормативно-правових актів, класично віднесених до різних правових галузей та інститутів. Така ситуація призводить до неоднозначного трактування поняття права фізичної особи на інформацію стосовно себе, майже повне ототожнення цього права з правом на захист персональних даних та практичну неможливість якісного судового розгляду справ, які стосуються захисту вказаного права.

Аналіз останніх досліджень. Науковий інтерес до різних правових аспектів інформації про фізичну особу є одним із пріоритетних напрямів сучасних наукових досліджень у світі. Тим не менш, в Україні цей напрям не досліджений належним чином та потребує більш глибокого та ретельного аналізу. Серед актуальних вітчизняних праць стосовно права фізичної особи на інформацію найбільший інтерес викликають дослідження Р.О. Стефанчука, О.В. Кохановської, В.І. Бобрик, Б.М. Гоголя, О.А. Дмитренко, О.П. Радченка, С.В. Ясечко, Ю.О. Заїки, О.І. Дзери, Р.А. Майданика, О.А. Баранова, В.М. Брижка. Серед сучасних зарубіжних дослідників не можливо не відзначити роботи Я. Крама, Д. Солова, Р. Барела, М. Мінова.

Мета статті полягає у наданні визначення поняттю та змісту права фізичної особи на інформацію стосовно себе як правового явища.

Виклад основного матеріалу. Національне законодавство України визначає поняття інформації про фізичну особу як відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [3, ст. 11]. Крім того, Закон України «Про інформацію» ототожнює інформацію про фізичну особу з персональними даними, вказуючи це у дужках «інформація про фізичну особу (персональні дані)» [3, ст. 11]. Прийнятий дещо пізніше Закон України «Про захист персональних даних», дія якого поширюється на «діяльність з обробки персональних даних, яка здійснюється повністю або частково із застосуванням автоматизованих засобів, а також на обробку персональних даних, що містяться у картотеці чи призначені до внесення до картотеки, із застосуванням неавтоматизованих засобів» [2, ст. 1], визначаючи поняття персональних даних повністю дублює визначення інформації про фізичну особу, закріплене у Законі України «Про інформацію» [2, ст. 2].

Тим не менш, на думку автора, поняття інформації про фізичну особу є набагато ширшим, аніж це передбачено чинним українським законодавством. На це, зокрема, вказують й наступні обставини.

Так, чинними нормативно-правовими актами України передбачені різноманітні механізми реалізації та/або захисту таких видів інформації, яка стосується безпосередньо фізичної особи:

- персональні дані [2];
- ім'я [1, ст. 294];
- інформація, що становить ділову репутацію [1, ст. 299];
- інформація про людину, яка померла [1, ст. 298];
- інформація щодо індивідуальності [1, ст. 300];
- ім'я фізичної особи як автора [5];
- ім'я фізичної особи як знак для товарів та послуг [4];
- інформація про особисте життя [1, ст. 301];
- кореспонденція [1, ст. 305];
- особисті папери [1, ст. 303];
- інформація щодо фізичної особи в ЗМІ та Інтернет [3, ст. 22];
- інформація щодо фізичної особи на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівках [1, ст. 307];
- інформація в художніх творах та на фотографіях [1, ст. 308];
- інформація про пересування [1, ст. 313];
- інформація про участь у мирних зібраннях [1, ст. 315];
- інформація про стан здоров'я [1, ст. 285] та медична інформація [6].

Слід зауважити, що вказаний перелік не є вичерпним.

Складно знайти аргументи проти того, що вказані види інформації не впливають на повсякденне життя кожної людини та відносяться саме до інформації про людину. Відтак, постає логічне питання: чи можна віднести всі ці види інформації про фізичну особу до персональних даних в розумінні чинного законодавства України? Відповідь на це питання, як видається, має бути негативною.

На користь розмежування поняття інформації та даних також говорить теорія інформації. Так, виходячи з наукових доробок К. Шеннона, під інформацією слід розуміти те, що зменшує ступінь невизначеності адресата щодо об'єктів навколишнього світу [7, с. 105]. У зазначеному контексті кількість інформації можна навіть розрахувати, наприклад, щодо збільшення ймовірності успішного вирішення поставленого завдання [7, с. 106]. Натомість даними є відомості, факти, показники, виражені як в числовій, так і будь-якій іншій формі [7, с. 104]. Отже, щоб стати інформацією, даним треба пройти процес певної обробки, співставлення та аналізу. З цього випливає, що не будь-яка інформація є даними та не всі дані є інформацією.

З огляду на необхідність усвідомлення варіативності інтерпретації понять інформації про фізичну особу та персональних даних у праві, можна звернутися до зарубіжного законодавства. Наприклад, згідно з австралійським федеральним Актом про приватність (Privacy Act 1988) персональна інформація (інформація про фізичну особу – *прим. авт.*) – це «інформація або думки про ідентифіковану особу або особу, яку можна ідентифікувати, незалежно від правдивості такої інформації або думки, та від того чи така інформація або думка записані у матеріальній формі чи ні» (*переклад авт.* – С.Т.) [9, ст. 6]. Натомість, Акт захисту персональних даних Китаю (Personal Data Protection Act 2015) не дає визначення інформації про фізичну особу, а розширює та детально розкриває поняття персональних даних (personal data) – «це ім'я фізичної особи, дата народження, номер посвідчення особи, номер паспорта, індивідуальні особливості, відбитки пальців, сімейний стан, інформація про родину, освіту, професію, медична документація, дані про охорону здоров'я, генетичні дані, дані, що стосуються статевого життя, записи фізичного огляду, судимості, контактна інформація, фінансові дані, відомості, що стосуються суспільної діяльності особи, та будь-яка інша інформація, яка може бути використана для прямої чи опосередкованої ідентифікації фізичної особи» (*переклад авт.* – С.Т.) [10, ст. 2]. Південно-Африканська Республіка у своєму Акті про захист персональної інформації (Protection of Personal Information Act 2013) детальніше, набагато ширше та, на погляд автора, ґрунтовніше підійшла до визначення персональної інформації (personal information), а саме: «це інформація, що стосується ідентифікованої, живої, фізичної особи, а також, де це можливо, ідентифікованої, існуючої юридичної особи, включаючи, але не обмежуючись:

- (a) інформацію, що стосується раси, статі, гендеру, вагітності, сімейного стану, національного, етнічного чи соціального походження, кольору шкіри, сексуальної орієнтації, віку, фізичного чи психічного здоров'я, добробуту, інвалідності, релігії, совісті, переконань, культури, мови та народження особи;
- (b) інформацію, що стосується освіти або медичної, фінансової, кримінальної чи трудової історії особи;
- (c) будь-який ідентифікаційний номер, символ, електронна адреса, фізична адреса, номер телефону, інформація про місцезнаходження, онлайн-ідентифікатор або інші особливі відомості щодо особи;
- (d) біометрична інформація особи;
- (e) особисті думки, погляди чи уподобання особи;
- (f) листування, надіслане особою, яке неявно або явно має приватний або конфіденційний характер, або подальше листування, яке розкриває зміст оригінального листування;
- (g) погляди чи думки іншої особи щодо особи; та
- (h) ім'я особи, якщо воно міститься разом з іншою особистою інформацією, що стосується особи, або якщо розкриття самого імені відкрило б інформацію про цю особу» (*переклад авт.* – С.Т.) [11, ст. 1].

Тим не менш, держава – «законодавець моди» щодо захисту інформації – США у своєму Акті про приватність (Privacy Act of 1974, 2020 Edition) [12] взагалі не дає конкретного визначення інформації про фізичну особу та персональних даних. Натомість, з тексту вказаного Акту вбачається, що інформація про фізичну особу (personal information) має дещо ширший та всеохоплюючий характер, аніж персональні дані (personal data), та має містити відомості та/або записи та/або іншу релевантну інформацію про ідентифіковану фізичну особу або про фізичну особу, яку можна ідентифікувати. Разом з тим, північний сусід США – Канада дає найширше визначення інформації про фізичну особу (personal information) у своєму Акті про приватність (Privacy Act R.S.C., 1985), а саме: «персональна інформація означає інформацію про особу, яку можна ідентифікувати, яка записується в будь-якій формі, включаючи але не обмежуючись наступною:

- (a) інформація, що стосується раси, національного чи етнічного походження, кольору шкіри, релігії, віку чи сімейного стану особи,
- (b) інформація, що стосується освіти або медичної, кримінальної чи трудової історії особи, або інформація, що стосується фінансових операцій, у яких ця особа брала участь,
- (c) будь-який ідентифікаційний номер, код або інші ідентифікаційні ознаки особи,
- (d) адреса, відбитки пальців або група крові особи,
- (e) особисті думки чи погляди окремої особи, за винятком випадків, коли вони стосуються іншої особи або щодо пропозиції про надання гранту, нагороди чи премії, яку має одержати інша особа,
- (f) кореспонденція, надіслана особою до державної установи, яка неявно або явно має приватний або конфіденційний характер, та відповіді на таке листування, що розкривають зміст оригінальної кореспонденції,
- (g) погляди чи думки іншої особи щодо цієї особи,
- (h) погляди чи думки іншої особи щодо пропозиції про надання гранту, нагороди чи премії, яку має одержати ця особа та
- (i) ім'я особи, де воно міститься разом з іншою особистою інформацією, що стосується особи, або коли

розкриття самого імені відкриває інформацію про особу» (*переклад авт. – С.Т.*) [13, ст. 3].

Хоча дискусійним залишається питання наявності персональної інформації юридичної особи, автор, розглядаючи питання інформації про фізичну особу, враховуючи семантику та суть перекладів, схильний погодитися, що інформація про фізичну особу можна ототожнювати з персональною інформацією але не з персональними даними, які є її складовою. Подібного висновку також дійшов О.П. Радкевич у своєму дослідженні [8, с. 13].

Не зважаючи на такий великий обсяг різновидів інформації про фізичну особу, очевидним є те, що можливості самої особи щодо такої інформації обмежуються невеликою кількістю правомочностей, які можна об'єднати в чотири основних групи:

- створення інформації про себе (первинне створення, дублювання, копіювання);
- володіння інформацією про себе (доступ, знання, збір, зберігання, укривання та розкриття);
- користування інформацією про себе (обробка, поширення, використання);
- розпорядження інформацією про себе (тимчасова або постійна передача, відчуження, знищення (забуття)).

Вказані правомочності і створюють собою загальне уявлення про право фізичної особи на інформацію стосовно себе як окреме суб'єктивне право, що належить фізичній особі, є мірою її особистої свободи, наділяє її певним колом можливостей та є закріпленим у відповідних різноманітних нормативно-правових актах.

Враховуючи викладене, можна виділити наступні характерні ознаки права фізичної особи на інформацію стосовно себе:

- його зміст охоплює чотири основні правомочності (створення, володіння, користування та розпорядження);
- суб'єктом є виключно фізична особа;
- об'єктом правовідносин є будь-яка інформація (відомості, дані або думки), що прямо або опосередковано ідентифікує фізичну особу або може призвести до її ідентифікації;
- лише фізична особа, якої стосується інформація, може одночасно мати всі чотири правомочності щодо неї.

Саме ці основні ознаки права фізичної особи на інформацію стосовно себе і формують юридичну конструкцію та саму сутність цього права, його природу, обсяг та значення.

Виходячи із зазначеного неосяжного за обсягом але обмеженого своїм змістом об'єкту правовідносин щодо інформації про фізичну особу, виключного суб'єкту (фізичної особи) та визначених чотирьох правомочностей, автором пропонується визначити *право фізичної особи на інформацію стосовно себе як юридично закріплену можливість фізичної особи вільно створювати відомості стосовно себе, а також володіти, користуватися та розпоряджатися будь-якими відомостями, даними та думками, що прямо або опосередковано ідентифікують таку фізичну особу або можуть призвести до її ідентифікації*.

Таке визначення, на думку автора, є узагальнюючим та універсальним. Воно, з одного боку, дотично до усіх можливих варіацій прав фізичної особи на інформацію, що прямо або опосередковано стосуються неї, які сьогодні розпорощені законодавцем по різних нормативно-правових актах у різних галузях права. З іншого боку, воно усуває істотну прогалину в національному праві, звужуючи можливість неоднозначного трактування поняття права фізичної особи на інформацію стосовно себе і, як наслідок, сприятиме його більш повній реалізації та повному захисту.

Висновки. Право фізичної особи на інформацію стосовно себе є самостійним та яскраво вираженим суб'єктивним правом, яке включає певний вичерпний перелік правомочностей по створенню, користуванню та розпорядженню будь-якими відомостями, даними та думками, що прямо або опосередковано ідентифікують таку фізичну особу або можуть призвести до її ідентифікації. На погляд автора, впровадження законодавчих змін, якими буде відокремлений цілий блок правових норм у цивільному законодавстві стосовно реалізації та захисту права фізичної особи на інформацію стосовно себе, є закономірним та неминучим кроком актуалізації системи правових норм до викликів сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV / Редакція від 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/435-15> (дата звернення: 15.09.2021).
2. Про захист персональних даних. Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI / Редакція від 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2297-17> (дата звернення: 15.09.2021).

3. Про інформацію. Закон України 2 жовтня 1992 року № 2657-XII / Редакція від 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2657-12> (дата звернення: 15.09.2021).
4. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг. Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII / Редакція від 14.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (дата звернення: 15.09.2021).
5. Про авторське право і суміжні права. Закон України 23 грудня 1993 року № 3792-XII / Редакція від 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 15.09.2021).
6. Деякі питання електронної системи охорони здоров'я. Постанова Кабінету міністрів України від 25 квітня 2018 р. № 411 / Редакція від 14.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-2018-%D0%BF> (дата звернення: 15.09.2021).
7. Воройский Ф. С. Информатика. Новый систематизированный толковый словарь-справочник (Вводный курс по информатике и вычислительной технике в терминах) / Ф. С. Воройский. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Физматлит, 2002. – 760 с.
8. Радкевич О.П. Цивільно-правова охорона і захист персональної інформації в мережі інтернет: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 167 с.
9. Privacy Act 1988 of Australia No. 119, 1988 / Compilation date: 17 June 2021. URL: <https://www.legislation.gov.au/Details/C2021C00242> (дата звернення: 15.09.2021).
10. Personal Data Protection Act of China 1995 / Amended Date 2015-12-30. URL: <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?rcode=I0050021> (дата звернення: 15.09.2021).
11. Protection of personal information Act of South African Republic No. 4 of 2013 / Publication date: 26 November 2013. URL: https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/3706726-11act4of2013popi.pdf (дата звернення: 15.09.2021).
12. The Privacy Act of 1974 (2020 edition) of the US / URL: https://www.justice.gov/Overview_2020/download (дата звернення: 15.09.2021).
13. Privacy Act of Canada R.S.C., 1985, c. P-21 / Act current to 2021-08-26 and last amended on 2021-08-12. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/P-21/FullText.html> (дата звернення: 15.09.2021).